

uskonnontutkijoille, jotka hakevat nykyaikaisemmasta aineistosta lisäperspektiiviä ja ajattelumalleja perinteisempiin tutkimusaiheisiinsa.

Kim Östman, FT, TkT
Vapaa tutkija
Turku

TAPIO TAMMINEN **Himmler ja hänen** **suomalainen buddhansa.** **Jyväskylä: Atena 2018.** **366 s.**

Himmlerin hierojan, baltiansaksalais-suomalais-ruotsalaisen Felix Kerstenin (1898–1960) arvoitus on kiehtonut eikä ole ottanut selvittääkseen. Oliko Kersten rohkea vainottujen pelastaja, laskelmoiva opportunisti vai nautiskeleva seikkailija? Vai kenties näitä kaikkia?

Filosofian tohtori ja kulttuuri-antropologi, tietofinlandisti Tapio Tamminen kokoaa aiemmat tutkimustiedot ja löytää arkistoista uusiakin tietoja henkilöstä, jota on syystä verrattu Oskar Schindleriin ja muihin holokaustin sankareihin. Schindler tosin pelasti vain 1200 juutalaista ja Raoul Wallenberg 20 000. Kersten pelasti mahdollisesti jopa 60 000 (Maailman juutalaisneuvoston selvitys), mutta hänen ongelmakseen koituu ja koitui jo hänen elinaikanaan nimenomaan tuo ”mahdollisesti”. Hierontapöydän äärestä tehdystä vaikutustoiminnasta ei useinkaan jäänyt todisteita. Saiko Kersten estettyä keskitysleirien räjäytykset sodan lopulla? Saiko hän ”lykättyä” Alankomaiden koko väestön siirron itään? Vai ovatko nämä vain Kerstenin isotteluja ja puolustuspuheita sodan jälkeen?

Osa Kerstenin ansioista saa tukea muistakin lähteistä kuin häneltä itseltään. Kersten varoitti Suomen valtiojohtoa Himmlerin pyrkimyksistä siirtää maamme juutalaisväestö Saksaan kesällä 1942. Hän vaikutti ratkaisevasti juutalaisten ja muiden vankien siirtoihin Ruotsiin Punaisen ristin valkoisilla busseilla sodan loppuvaiheessa. Hän myös toimi välittäjänä Himmlerin yrityksissä neuvotella erillisrauhasta länsiliittoutuneiden kanssa niin ikään sodan lopulla. Tammisen kirjasta piirtyy näkyviin inhimillinen Kersten: ystävällinen hyvän ruoan ystävä, omaksi edukseen huijaava mutta myös utterasti vainottujen puolesta toimiva filantrooppi. Kerstenin toiminta oli mahdollista, koska vakavista vatsavaivoista kärsinyt SS-valtakunnanjohtaja Himmler oli tullut riippuvaiseksi hänen avustaan. Kersten sai hierontataitonsa ilmeisesti useilta taitajilta ja eri perinteistä. Tamminen pitää erityisen merkittävänä Kerstenin itämaiseen lääketieteeseen pohjautuneita akupunktiotaitoja.

Tammisen kirjan toinen päähenkilö onkin Heinrich Himmler (1900–1945). Mitä hänestä olisi ajateltava kirjan pohjalta? Tuntuu uhreja loukkaavalta ja pelottavalta nähdä hänessä inhimillisiä, jopa ystävällisiä ja joviaaleja piirteitä. Sellaisia ominaisuuksia Himmlerin tavanneet henkilöt presidentti Risto Rytistä ruotsinjuutalaiseen liikemieheen Hillel Storchiin hänessä kuitenkin näkivät. Jos Himmler oli inhimillinen ihminen, eikö silloin kuka tahansa inhimillinen ihminen voisi joissain olosuhteissa toimia samoin kuin hän? Tamminen kuvaa, kuinka Himmler Suomen vierailullaan saunoi hämäläisellä huvilalla, istui veneen perässä supisuomalaisella järeällä – ja illalla

puhui puhelimesta Hitlerin kanssa. Onko Himmler totuus meistä kaikista – joissain olosuhteissa?

Onnistuuko Himmleriä hieroja-Kerstenin kautta tarkasteleva Tamminen valaisemaan natsismia joltain vähemmän tunnetulta kanalta? Tamminen nostaa esiin katoisuuden hylänneen Himmlerin kiinnostuksen idän uskontoihin. Himmleriä eivät kiinnostaneet niiden väkivallattomat piirteet, vaan väkivaltaiset. Tammisen arvion mukaan Himmler näki itsensä indo-arjalaisen soturikastin jäsenenä, jonka pyhä tehtävä oli pelastaa maailma ihmiskunnan rappeutuneelta ainekselta. Tämä tehtävä mielessään SS-johtaja saattoi ilman myötätuntoa, keskittyneesti ja tyynesti, seurata satojen Alankomaiden juutalaisten kaasutusta Birkenaun-vierailullaan kesällä 1942.

Tammisen Himmler-arviosta tulee mieleeni Jean-Paul Sartren analyysi antisemitismistä. Sartren mukaan antisemitisti on ”ihminen, joka tahtoo olla säälimätön järkäle, kuohuva koski ja hävittävä salama: kaikkea muuta kuin ihminen”. Eikö yli-ihmisyyttä olekin ei-ihmisyyttä?

Kirjansa lopussa Tapio Tamminen pohtii uusfasismin nousua Euroopassa. Kun vuonna 2015 jo 1,2 miljoonan pakolaisen tulo Eurooppaan sai maanosan sekaisin sekä monet maat tinkimään ihmisoikeuksista ja sulkemaan rajansa pakolaisilta, mitä tapahtuu, kun 200 miljoonaa ilmastopakolaista lähtee liikkeelle? Jääkö ihmisoikeuksille tulevaisuudessa odotettavissa olevissa olosuhteissa lainkaan puolustajia?

Vesa Hirvonen, dos.
Uskonnonpedagogiikan
yliopistonlehtori
Joensuun yliopisto